

Rádió-
figyelő

A tél íze

Újabb a tél sem nyugodt. A hóról hol a fehérterrozt juttatják eszünkbe, hol piszkosfeketés, tiszta ragyogást elhomályosító színek kerülnek elénk. Locspocs van és köd és télelmek és bizonytalanságok. Pedig igaza kellene legyen a műsorcímnek: *Jó íze van a télnek*. De nem nagyon van.

A szülőföld muzsikája című program szombaton este fél 6-tól a Kossuth-adón (műsorvezető Varsányi Zsuzsa, szerkesztő: Dévai János) bevallottan a tél örömeivel kívánt foglalkozni, elsősorban persze zenében. Vagyis hangulatilag. Túl-

pillantva a határokon, Mozart és Vivaldi felé —, bár a szülőföld muzsikáján egészen hómi transzcendens etüdig túllépő koncepciót már tűzáznak tartottam, de seba. A hó, a tél, az évszak maga volt tényleg a főszereplő; tél friss és hűs íze, amint végigzamatodik bennünk, akár egy váratlan örömhír.

Mikulás, kiscipők, kisgyerekek, cinegék, hóemberek. Csupa idilli szépség, csöndes béke, nyugodalmas szeretet. Elandalodtam. Réges-régi nagy telekre revülhet vissza az ember ilyenkor, vaskályhák biztató pattogására, fenyőillatra és a

Luca-napkor elűtetett magvak sarjadó zöldjére az éj-jeliszekrényen, jégcsapok képzelte harangjátékára a gázgyár eresze alatt, miközben anyánk lekváros buktát, vagy hájas tésztát süt, és disznót pörzsölnek csipős hajnalokon a szomszéd ház udvarán. A tél íze régi, jól ismert, megszokott, de sohasem dohos, vagy zamat nélküli. Szól a rádió és az ember andaloghat, révedezhet, nyugodtan hátradőlhet és... és fölrezen, hirtelen összerándulással, mint rossz, veritékes éjszakákon szokás. Pár perc és fél hétkor kez-dődik az Esti krónika.

D. L.

Hasonmás kiadásban

Móra Ferenc: Az aranyszörű bárány

A Somogyi Könyvtár tavaly karácsonyra Tömörkény István *Betyárlegények* című kötetének hasonmás kiadásával lepte meg a szegediekét. Most Móra verses meséjének, *Az aranyszörű báránynak* a hasonmását helyezhetjük földiszítt fenyőfánk alá.

A kötet 1902 karácsonyára jelent meg, az akkori szokás szerint 1903-i év-számmal, és a Szegedi Napló előfizetői kapták ajándékként... Móra a könyv megjelenésének évében telepedett le városunkban. Tarsolyában hozta — im-már rimbe szedve — azt a mesét, melyet a Daru utcában oly sokszor hallott az édesanyjától. A mese közismert: *Mátyás király juhásza* címmel szerepel Benedek Elek *Magyar mesei és mondavilágában*, és tartalmazza Erdélyi János *Népdalok és mondák* című gyűjteménye is.

Az *aranyszörű bárány* története vissza-visszatért Móra életében. Főolvaszt a Dugonics-társaságban (1902), Makón, a Stefánia Szövet-ségben (1922), Miskolcon, a Gazdakörben (1922), és 1922. március 22-én, Pesten, a Petőfi-társaságban, Hor-thy jelenlétében. Móra más-nap ezt írta a feleségének: *A közönség végignevette a felolvasást, helyenként meg kellett állnom, míg kineve-tik magukat, legtöbbet a kormányzó és a főhercegek nevettek, s úgy tapsoltak, hogy a helyemről még egy-szer vissza kellett mennem a pódiumra*. A kormányzó a kabinetiroda útján elkérte a kéziratot, mely már jó néhány helyen eltért az eredeti szövegtől. E kézirat legutóbb Pesten bukkant föl, a Borda-antikvárium a 10. számú ajánlójegyzéké-ben (1987) 25 ezer forintért kínálta eladásra.

A verses mesét a szegedi születésű librettista, Kuli-nyi Ernő — jócskán bővítve — színpadra állította, Vin-cze Zsigmond pedig zenét szerzett hozzá. A hat kép-ből álló daljátékot a sze-gedi színház 1929. novem-ber 15-én mutatta be Szik-lai Jenő rendezésében. A darabban olyan művészek játszottak, mint Táray Fe-renc (Mátyás király), Pá-ger Antal (Táde herceg), Ajtay Andor (hadnagy), és a kedves emlékü Herczeg Vilmos, a szegedi színház örökös tagja (Tandari).

Volt, aki már sokallotta a destruktívnek bélyegzett Móra sikerét, és jobb híján abba akaszzkodott bele, hogy „a kutyának, macská-nak, lónak, tehénnek szőre van, de a juhnek gyapja”. A kiskun szűcs fia a Ma-

gyar Hírlap karácsonyi szá-mában adta meg a világo-sítást, hogy miért nem aranygyapjas az ő barika-j: *ha ásatás közben a lá-bamhoz dörgölődik valami barátságos báránka, azt veszem észre, hogy csupa szőr lett a nadrágom, nem azt, hogy csupa gyapjú*. Majd azzal folytatta, hogy ami a Daru utcai szűcs-műhely levegőjében szálldosott, az nem subagyapjú volt, hanem subaszőr. A juhnek csak akkor van gyapja, amikor már nem az állat viseli. Rövidesen Mészöly Gedeon is sorompóba állt, és évszázados példák soka-ságával bizonyította Móra igazát (*Népünk és Nyel-vünk 1930/1—2.*), hivatkoz-va Arany híres sorára, mely szerint „a költő jobban ér-zi”.

Az *aranyszörű* tovább folytatta diadalútját: 1930 márciusában a nagyváradi színház, 1933. július 21-én a rádió is bemutatta. A darabot Kiss Ferenc alkal-mazta mikrofonra, és ő vállalta a rendezést is. A főbb szerepeket Orosz Jú-lia (burkus királylány), Tarnay Ernő (Mátyás) és

Kiss Ferenc (Gyurka bo-jtár) alakította. A művé-szekkel az első fölönás után készített interjút a Magyar Hírlap másnapi száma közölte.

A szegedi színház 1933-ban ünnepelte főnállásá-nak fél évszázados évfordu-lóját: a december 1-jei ju-bileumi előadáson *Az aranyszörűt* vitték színre. A burkus király lányát Patkós Irma játszotta. A rádió 1934 karácsony más-napján is műsorra tűzte a darabot: Beatrix királynét Medgyaszay Vilma alakí-totta.

A verses mesét a Somo-gyi Könyvtár az író szüle-tésének centenáriuma-ra (1979) is megjelentette, ám akkor mindössze 300 pél-dány került bolti forgalom-ba. Most, közeledvén Móra születésének 110. évfordu-lója, *Az aranyszörű bárány* 2 ezer példányban jut el az olvasókhoz, a hasonmás kiadás minden ízével, za-matával. A könyvhöz Péter László irodalomtörténész írt eligazító utószót, részle-tesen elemezve a kötetben levő másik Móra-művet is, a *Betlehemi csillagot*.

Apró Ferenc

Vissza a kaptafához

Könyvek kellenének

Nagy szemrehányásokkal nem illethet az utókor, ha egyáltalán figyel majd rám egy picikét is: elég sokat szoltam hajdani pályatársaimról, a tanítókról és tanárokról. Most mégis rág az etikátlanság férgé egy ki-csit. Régesrég elhatároztam, soha nem írok arról az iskoláról, amelyikhez család-naknak bármi köze is van, és néhány ártatlan híradás kivételével tartani is tudtam szikár szándékomat, most azonban meg kell szegnem. Majd kiderül, miért.

Még csak toborozták a ge-dói új gimnázium — Deák Ferenc nevét vette föl nem-rég — tantestületét, amikor azt hallottam, sikerült visz-szacsabitani a katedrához a nyugdíj előtt csak két évvel álló tanárt, Pálvölgyi Imrét. Nyugdíj előtt nem szoktak kapadozni már az embere-kért, és egész gazdasági új rendszerünk arra ösztönöz inkább, hogy a legkisebb pénzű kezdők jöjjenek a sok-kat tapasztalt öregek helyett. Csakhogy megette a fene — hogy egyszerűen fejezzem ki magamat — azt a tantestü-le-tet, amelyikben csupa fiatal van. Ki adja át a régebbi ta-pasztalatokat akkor? Foly-tonosság nélkül nem lehet oktatni, mint ahogy a törté-nelműnkől se iktathatjuk ki a múltunkat. Kíváncsi lettem azonnal Pálvölgyi Im-re tanár úrra.

— *Milyen érzés visszatér-ni a kaptafához?*

— Nem messzire mentem tőle, csak kollégiumi neve-lő lett belőlem. Nyugdíj előtt nem nagyon ugrál az ember, de Laci hívott, kevés-gondolkodás után ráálltam.

— *Kérdezhetem, miért hagyta el egyáltalán az is-kolát?*

— Tizenkét évig tanítottam az egyik iskolában, ti-zenkét okot szedtem össze a távozásra. A legkényesebbet a feleségemnek se mondtam el eddig. Elégedjen meg annyiival, szellemileg kime-rültem. Önként, saját aka-ratra mentem el, de külső oka is volt. Ne beszéljünk róla.

— *És mindezt elfelejtette egyetlen hívás?*

— Kémiát mindig szeret-tem tanítani, és izgatott is az az újszerűség, ami ebben

az izzig-vérig nagyszerű épü-letben kínálkozik. Ha csak két évig lehetek is részese, akkor se szalaszthatom el.

— *Az előtt nagyszerű ké-mikusok kerültek ki a kezei alól.*

— Valóban szívesen em-lékszem vissza jó néhányra. Varga János nevét pedig egyenesen büszkén ejtem ki. Négy év alatt egyetlen olyan versenyen nem vett részt, amelyikben ne nyert volna. Itt elsősorban a nyelvi tudás kamatozik majd a diákjaim-nál, jó futó lovakra nincs esélyem, de mivel számítás-ba vettem ezt is, nem csa-lódtam. Következetes akarok lenni, egyenletes munkát kö-vetelek, hogy tisztességes, jó eszű gyerekek kerülhessenek ki az új iskolából is. Min-den tanár arra törekszik, így ki se lógok a testületből.

— *Említette az új lehető-ségeket is.*

— Egy része már adottság, a másik része ígéret még. Nagyszerű előadók van-nak, és mindegyik mellett külön tanári szoba. A kez-dés nehézségeiről azonban bűn lenne nem beszélnünk. Félre ne értse, senkit nem akarok érte deresez húzni, mert olyan iskola még nem épült nálunk, amelyikben átadásakor már minden ben-ne van. Mivel én kémiát ta-nítok, nekem a vegyszerek hiánya a legnehezebb. Két kis polcon lézeng csak né-hány üveg, annyi az egész. Pedig kísérlet nélkül olyan a tanítás, mintha szárazon akarnánk megtanítani vala-kit úszni. Vízdesztilláló be-rende-zésünk sincsen.

— *Talán azért, mert lehet kapni desztillált vizet.*

— Bizom benne, hogy nem azért. Drága nekünk az, amit árulnak, ez az egyik szem-pont, a másik meg az, hogy az a gyerek, aki még azt se látja, hogyan készül a desztillált víz, nem is nagyon fogja tudni. Alapja minden tudománynak, hogy az alap-ok megfoghatók legyenek. Modern gépekkel biztosan föl lesz szerelve az iskola, magnó, zártláncú tévé, para-bolaantenna, irodagépek, tellex és a többi, de a szertá-rak még majdnem üresek.

— *Azt hallottam, voltak javaslatok is.*

— Járt már a könyvtár-ban? Ha járt, láthatott ott

egy könyvtárost, egy nagy-szerű írógépet, és egy rövid-ke polcot, könyvvél. Min-denki tudja, könyv nélkül tanítani nem lehet. Iskolá-nak a könyv a kenyere. Azt ajánlottam, kérjük meg a szülőket, fölösleges köny-veiket adják az iskolának.

— *Az eredmény?*

— Eddig semmi. És utólag meg is értem őket. Aki most jön gimnáziumba, annak apa-nya még fiatal. Ha már van könyvtára, neki is kell, tehát nem adogathatja ide, de legtöbbjük még most gyűjtögeti a könyveit, mert eddig másra kellett a pénz. Bizom azonban benne, még-se lesz hiábavaló a kérés. Tudom, egy régi intézetben könnyű lenne a dolog, ha annak egyáltalán szüksége lenné adományokra, hiszen az öreg diákok, vagy örege-dő szülei mindent föloldozná-nak hajdani iskolájuknak. Nekünk hajdani diákjaink sincsenek még, viszont tu-dom, a magamkorúak, és a még idősebbek már rendel-keznek fölösleggel is. Olyan könyvekkel, amikről már el tudják dönteni, hogy nem lesz rá szükségük.

— *Milyenekre gondolnak?*

— Sajnos, még a tanári kézikönyvek is hiányoznak. Lexikonok sincsenek, tuda-mányos könyvek se. A diák-könyvtárba is kellenének ilyenek is, és irodalom is. Szakirodalomra gondolok, és természetesen versekre, no-vellákra, regényekre is. Sok szép magánkönyvtár létezik Szegeden is, környékén is. Olyanok is köztük, amelyek birtokosa, attól fél, hogy el-hunyttával szétszóródik gyö-nörű gyűjteménye. Azt hi-zszem, megnyugvással venné a lehetőséget, hogy az új gimnáziumban együtt ma-radhát mind, és a legjobb hatásokkal kamatoztatható a bennük foglalt gondolat. Nemzedékek fejébe épülhet be. Természetesen garantál-nánk, hogy az adományozó neve fennmaradjon, mert minden könyvből beleíránk, kinek az adománya. Illetve úgy is elfogadnánk, hogy ő maga írja bele, vagy kikö-sse előre, milyen szöveggel kerüljön bele. Az új kiadású könyvek nem okozhatnak gondot, azok folyamatos el-látásként megjönnek majd, de mindenki tudja, a kézi-könyvek nem kaphatók min-dig, és a régebbi könyvek is pótolhatatlanok. Bár két tan-nyelvű az iskolánk, elsősor-ban magyar nyelvű alap-munkákra lenne szüksé-günk, de az idegen nyelvű-ekről se mondhatunk le. Is-métlem, könyv nélkül ered-ményes tanítás nem képzel-hető el.

— *Tehát vegyszer és könyv!*

— Azért csak ennyi, mert ebben tudna legtöbbet segí-teni a kívülről. Jártam va-lamikor Győrben, a bencé-sek gimnáziumában. Kitűnő kémiatanárom volt Szigeti Paulin. Oriási kísérletei vol-tak! Példaképmnek tekin-tem ma is, de vegyszer nél-kül nem sokra jutunk.

— *Egyéb példaképei?*

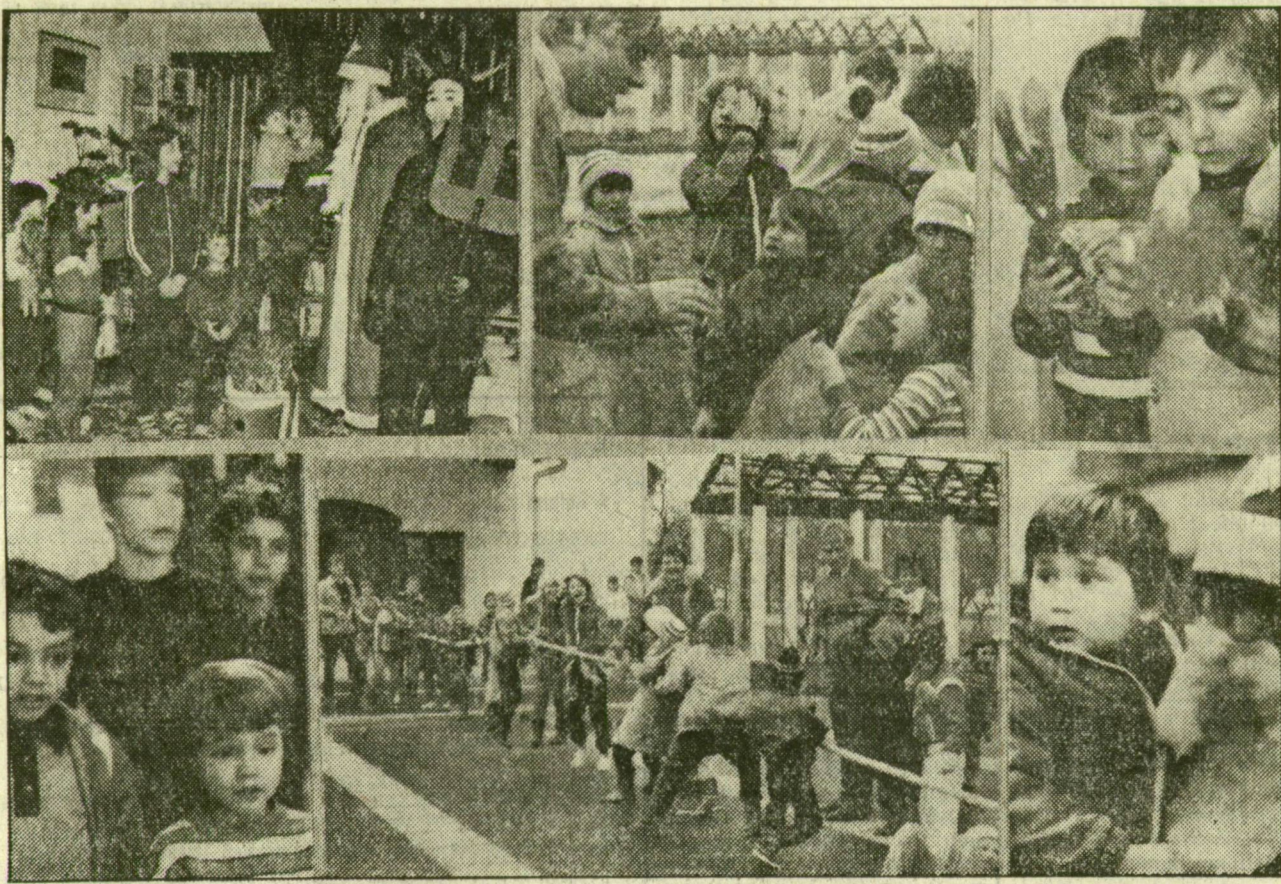
— Édesanyám és édes-apám, első helyen. Pedagó-gusként és emberként is. Százötven évre visszamenő-en a mi családunk pedagó-gusokat termelt. Úkapámról azt tudjuk, hogy 1832-ben oskolamester volt, dédapám és nagyapám kántortanító. Nagyapám négy gyereke ta-nár vagy tanító, szinte tör-vényszerű, hogy nekem is ide kellett jönnöm, mint ahogy az is törvényszerű, hogy vissza kellett térnem a kaptafához, a tanársághoz.

— *A folytatás?*

— Velük együtt már a ha-todik nemzedéknél tartunk ezen a pályán. Az unokáim-ról még nem nyilatkozha-tom, ők még kicsik.

Ezért az emberért, és a nagyszerű célért, a jó köny-veikért tettem félre korábbi csöndes fogadalmamat. Bí-zom a hasznában.

Horváth Dezső

KEVESEK ALUDTAK vasárnapra virradóra a battonyai SOS-gyermekekre kis lakói. Mikulás érke-zését várták reggelre, akik meg is érkeztek időben, mégpedig Szegedről. Négy vállalat fiataljai — a ken-deripar, a postagazgatóság, a szálamiggyár és a tex-tilművek KISZ-esei — régi jó barátként látogatták meg a falu gyermekeit. Házirol házra járva osztogat-ták szét ajándékaikat, és bár odakint tavasziasan sü-tött a Nap, a meleg családi otthonokban gyöngye kis hankogon „...hullt a pelyhes, fehér hó...”. S hogy mi minden történt még ezen a napon a faluban? A

szegedi fiatalok együtt játszottak a gyerekekkel, örö-met okozva nekik és saját maguknak. A buszon, ha-zafelé menet, újra fölidézték, mit mondott a kis Ma-tyi, Zsuzsi, Panni, Jóska vagy Feri, milyen kedvesek, jók is ezek az apróságok... és talán nem is gondol-tak most arra, hogy egy-egy ilyen nap tovább gyö-gyítja a régi sebeket. Zaklatott, sötét múltból érke-ztek ezek a gyerekek végre nyugodt családi körbe, és jövőre — talán — már nem fognak félni — még a Krampusztól sem...

Somogyi Károlyné